

TÜRK ÇEK UYGULAMASINDA HUKUKİ DEĞİŞİKLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sefer OĞUZ*
Ertan DEMİRKAPI†
H. Aydın OKUYAN‡

Özet

Türk hukukunda çek, iki ayrı kanunla düzenlenmiştir. Bunlardan ilki, Cenevre Yeknesak Kurallarına (CYK/1960) uygun hükümlerin olduğu 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'dur (TTK). Diğeri ise 5941 sayılı Çek Kanunudur (ÇK). TTK hükümleri çek keşidecisini korurken, ÇK hükümleri hamilleri ve kamu düzenini koruma amacıyla kanunlaştırılmıştır. CYK'da çekte bulunması asgari zorunlu 6 unsur sayılmıştır. ÇK ile ÇYK'da yer alan bu 6 unsur kabul edilmiş ancak bu asgari zorunlu unsurlara CYK'ya uyumlu olmayan 2 ilave unsur da eklenmiştir. Bu eklemelerden ilki çekin geçerlilik unsurlarına eklenen seri numarası ile karekod kullanılması mecburiyettir. Diğeri ise çekin geçerliliğine etki etmeyen ancak yazılması mecburi olan unsurlardır. Bu unsurlarla ÇK'ya "kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması önlemlerine katkıda bulunma", "vergi kayıp ve kaçığının önlenmesi", "terörün finansmanının önlenmesi" ve "kara paranın aklanması" gibi fonksiyonlar yüklenmiştir. Böylece, çekte geçerlilik şartı olan asgari zorunlu unsurlara ilave unsurlar eklenerek çek, mehaza ve CYK'ya göre farklılaştırılmıştır. Sonuç olarak, 5941 sayılı Çek Kanunu getirdiği hükümler ile çek Türkiye Cumhuriyetine özgü bir ödeme aracı haline dönüştürülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çek, 5941 sayılı Çek Kanunu, karşılıksız çek, hamiline çek, bankaların bildirim yükümlülüğü.

A STUDY ON CHANGING OF THE CHEQUE ACTS IN TURKISH LAW PRACTICE

Abstract

The Cheque is regulated by two separate acts in Turkish Law. The first of those acts is the Turkish Commercial Code numbered 6102 (TCC) which has in line provisions with the Convention Providing A Uniform Law for Cheques (CPULFC/1960). The other act is the Cheque Act (CA) numbered 5941. While the provisions of the TCC protects the drawer of Cheque, the provisions of the Cheque Act were codified in order to protect the Cheque holders and public order. Six essential elements are considered mandatory for cheques in CPULFCN. These mandatory elements are recognized in Cheque Act however, two additional elements that are not compatible with the CPULFCN have been added to the Cheque Act. The first of these additions is the obligatory use of serial number (TCC art. 780, sub. art. 1-g) and (data matrix) (TCC art. 780, sub. art. 1-h) which are added to the validity elements of the Cheque. The other addition is the instruments that do not affect the validity of the Cheque but, are required to be written. With those elements on cheque is loaded with functions such as "contribution measures to record a unrecorded economy" "prevention tax loss", "prevention of financing of terrorism" and "preventing of Money laundering". Thus, Cheque is differentiated from CPULFCN and TCC by adding extra essential elements. As a result, Cheques have been converted into a payment instrument peculiar to the Republic of Turkey with the provisions of the Cheque Law No. 5941.

Keywords: Cheque, 5941 numbered Cheque Act, uncovered cheque, bearer cheque, disclosure of the cheque bank.

Giriş

Çek, yaygın kullanılan bir ödeme aracıdır. Doktrinde "çek" sözcüğünün kaynağı olarak, Arapça "sakk" ve Farsça "tscäk" kelimelerine kadar gittiği ifade edilmektedir (Öztan, 1997:1025; Kendigelen, 2007:5).Türkçe'de "çek" olarak ifade ettiğimiz ödeme vasıtası bazı dillerde yazılması farklı olsa da örnek [İngilizce – Check (bill of exchange), Fransızca – Le Cheque, Almanca –Der Scheck ve İspanyolca – Cheque] okunması aynı seslerle yapılmaktadır. Ancak günümüzde kullanılan

* Dr. Hukuk Baş Müşaviri Şekerbank T.A.Ş., sefer.oguz@sekerbank.com.tr

† Doçent, Bandırma 17 Eylül Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler, İşletme, hokuyan@bandirma.edu.tr

‡ Doçent, Bandırma 17 Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler, İşletme, edemirkapi@bandirma.edu.tr

modern çekin İngiliz ticaret hukuk uygulaması içinde geliştiği kabul edilmektedir (Öztan, 1997:1025).

Çekin uluslararası ticaretteki önemi fark edildikten sonra mevzuatlarda birlik sağlamak amacıyla konferanslar düzenlenmiştir. Nihayet 30 ülkenin temsilcilerinin yer aldığı Cenevre’de toplanan konferansta 3 ayrı anlaşmaya varılmıştır. Bunlardan birisi de çekler hakkındaki Cenevre Yeknesak Kuralları’dır (A Uniform Law for Cheques). 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 780’de sayılan çekin şekli unsurları Cenevre Anlaşmasına uygun olarak hazırlanmış olan İsviçre Borçlar Kanunu’ndan Türkçe’ye çevrilerek alınmıştır.

Türk hukukunda çekin kambiyo senedi olup olmadığı tartışmalıdır. Kıymetli evrak hukuku esaslarına göre “kambiyo taahhüdünde bulunmak” ifadesiyle kastedilen, kredi işlemini kapsayan bono veya poliçe ile borç altına girmektir (Karayalçın, 1970:40). Çekin, ibrazında ödenmesi hukuken zorunlu bir ödeme aracı olarak kabul edilmesi gerekçesiyle “çekin kambiyo senedi olmadığı yönünde” bir görüş de savunulmaktadır (Kalpsüz, 1981:219). Hatta bir görüşe göre “Çekte kambiyo taahhüdü hiç yoktur. Çek bakımından gündeme gelebilecek tek bir kambiyo taahhüdü avaldir” [Ülgen(Helvacı/Kendigelen/Kaya), 2013:89].

Öte yandan çekin Türk hukukunda kambiyo senedi olduğu şu gerekçelerle savunulmaktadır. Bu görüşlerden ilki, kanun koyucunun çeki, TTK’nın üçüncü kitabının Kambiyo Senetleri başlığını taşıyan dördüncü kısmın altında üçüncü bölümde düzenleyerek bir tercih yaptığı yönündedir [Kalpsüz(Çelebicin/Erem), 1974:44; Öztan, 1997:1024; Bozer/Göle, 2013:149; Poroy/Tekinalp, 2013: 292]. Çekin düzenlendiği özel hükümler dışında TTK m. 818/I-s hükmü ile poliçe hükümlerine atıf yapılması da kanun koyucunun bilinçli bir tercihi olduğunu göstermektedir (Poroy/Tekinalp, 2013:295). Nitekim, kanun koyucu çeki kambiyo senedi olarak bilinçli bir şekilde düzenlediğini 06.03.1965 tarih ve 538 sayılı kanunla İcra İflas Kanununda yaptığı değişiklikle bir kez daha göstermiştir (Kınacıoğlu, 1999:79; Kendigelen, 2007:23).

Bu hükümlere göre çek, poliçe gibi hukuki mahiyeti itibariyle nitelikli bir havale işlemidir. Bu nitelikli havale işleminin çek olarak geçerli olması için TTK m. 780’de düzenlenmiş olan asgari zorunlu unsurları içermesi ve yazılı olması aranmaktadır. Ancak poliçede, çekin aksine keşide ile birlikte karşılığı bulundurma mecburiyeti söz konusu değildir. Zira çekte teknik anlamda vade bulunmamaktadır. Dolayısıyla çekin keşide edilmesiyle birlikte karşılığını bulundurma konusundaki mecburiyet, iktisadi yönden bu kıymetli evraka ödeme aracı vasfı kazandırmaktadır. Başka bir deyişle, çekin görüldüğünde ödenmesi konusundaki emredici hüküm nedeniyle iktisadi yönden kredi fonksiyonu bulunmamaktadır (TTK m. 795, f. I).

Öte yandan Cenevre Anlaşmasına uygun şekilde iç hukuka dahil edilen bu hükümlerin özellikle ticari hayatta sorunları çözmede tek başına yeterli olmadığı görülmüştür. İşte bu sorunları çözmek amacıyla Türk Kanun Koyucusu tarafından TTK’dan ayrı ve özel çek kanunları yasalaştırılmıştır. Bu özel çek kanunları Türk çek hukukunun TTK’nın çekle ilgili hükümleri ile birlikte esaslı ve önemli bir kaynağını oluşturmaktadır.

Bu özel çek kanunlarından ilki 03.04.1985 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan mülga 3167 sayılı “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun”dur. Bu kanun Fransız Çek Kanunundan esinlenerek hazırlanmıştır (Donay, 2010:173). 3167 sayılı Kanun ile “çek kullanımı hakkındaki esaslar ve çek hamillerinin korunmasına dair müeyyidelerin” düzenlendiği ifade edilmiştir. 3167 sayılı bu kanun 3863, 4358, 4814, 5348 ve 5838 sayılı kanunlar ile 5 defa değişikliğe uğratılmıştır. 3167 sayılı Kanun 5941 sayılı Kanunun 9. maddesiyle ekleriyle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. Özel çek kanunlarından diğeri ise halen yürürlükte olan 20.12.2009 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 5941 sayılı “Çek Kanunu

(ÇK)'dur. Bu Kanunda 3167 sayılı Kanun ile edinilen tecrübeler yeni ihtiyaç duyulan düzenlemeler de eklenerek yasalaştırılmıştır. Bunu sağlamak için kapsam maddesi genişletilerek yukarıdaki sayılara “kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaya ve çekin karşılıksız çıkması ve belirlenen yükümlülükler aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar” da eklenmiştir. Bu kanun da daha sonra 6273 ve 6728 sayılı kanunlar ile 2 defa değişikliğe uğramıştır.

Ayrıca, edinilen tecrübeler dayanarak 3167 sayılı Kanunda Vergi Kimlik Numarası (VKN) geçerlilik unsuru olarak sayılmış iken, 5941 sayılı Kanunda VKN ile birlikte gerçek kişiler için vatandaşlık numarası sayılmıştır.

Doktrinde, maddi hukuk cephesinden çek hakkındaki cezai sorumluluk dışında bir değişiklik yapılmasının gerekli olmadığı, kamu hukukuna ilişkin düzenlemelerin mali mevzuat içine konabileceği ifade edilmiştir. Bu gerekçelerle mevcut 3167 sayılı “Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun” hükümlerinin aynen korunabileceği savunulmuştur (Diğer eleştiriler için bkz. Kendigelen, 2006: 178; Helvacı, 2009:251). Bu görüş, bu kanun zamanında uygulamada kazanılmış tecrübelerin korunması yönünden de savunulabilir.

1. Çek Defterlerinin Düzenlenmesi, İçerikleri ve Kullanımı İle Karşılıksız İşlemi

Bankalar çek hesabının açılması, çek defterlerinin basılması, teslimi, karşılıksız çıkması halinde karşılıksız işlemi yapılması ve karşılıksız işleminden sonra bildirim yükümlülüğü olmak üzere bir dizi yükümlülük altına sokulmuştur. Buradaki amaç çeki güvenli bir ödeme aracı yapmak olduğu kadar vergi kaçığının önlenmesi ve kara para ile kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunmaktır.

1.1.Çek Defterlerinin Düzenlenmesi, İçerikleri ve Kullanımı

Çek defterlerinin düzenlenmesi ve içerikleri ile kullanımına ilişkin olarak ilk düzenlemeler 3167 sayılı Kanun ile hukuk sistemine girmiştir. 5941 sayılı ÇK'da zorunlu unsur sayılmayan vergi kimlik numarası ilk kez 3167 sayılı Kanunda çekin geçerlilik unsurları içinde sayılmak suretiyle mehzaz düzenlemeden ayrılmıştır. Ancak, bu ayrılma 5941 sayılı kanunda karekod sayılmak suretiyle derinleştirilmiştir (TTK m. 780, f. 1-h).

Bankalar tarafından bastırılan bu çek yapraklarının teslimi hukuki bir sonuca bağlanmıştır. Buna göre, banka tarafından basılan veya bastırılan çek yapraklarının teslimiyle birlikte Banka ile hesap sahibi arasında geri dönülemeyecek bir gayri nakdi kredi sözleşmesi kurulmuş olur (ÇK m. 3, f. 2).

5941 sayılı ÇK ile ilk defa kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması ve vergi kaçakçılığının önüne geçmek maksadıyla şekli ayrımlar mecburi hale getirilmek suretiyle farklı çek türleri oluşturulmuştur. Bu şekli ayrımlar çek yaprağının basıldığı yaprağın büyük veya küçük oluşu, renk ve üstünde yer alan tacir ve hamiline sözcüklerinin kullanılmasıyla yaratılmıştır (Donay, 2010:175). Türk hukukunda ve mehzaz hukuk sisteminde bulunmayan bu çek türleri “tacir çeki”, “tacir olmayan kişi çeki” ve “hamiline yazılı çek” olmak üzere belirlenmiştir (ÇK m. 2, f. 6-c.2). Bir kişi hem emre hem de hamiline yazılı çek defteri almak istediğinde her bir şekli çek türü için ayrı hesap açması gerekir (Kırca, 2010:9). Bu kapsamda şekli ayrımların çekin niteliği ve unsurlarına doğrudan etkili olmadığını söyleyebiliriz (Bkz. Doğan, 2010:41-61).

Çek basılması konusunda bankalar imtiyazlı kurumlar haline getirilmiştir. Bankalar, tacir olan ve tacir olmayan kişilere verilecek çekler ile matbu şekilde hamiline yazılı çekleri kolayca ayırt edilebilecek şekilde bastırma görevi verilmiştir.

Bir kişi tacir ise ve bu sıfatla “bir ticari ilişkiye” dayanarak çek keşide edecekse mutlak surette “tacir çeki” olarak basılmış çek yaprağı kullanmak zorundadır. Bu itibarla, tacir olmayan kişiler veya tacir olsa bile “bir ticari ilişkiye” dayanmıyorsa bu kişiler “tacir çeki” düzenleyemezler (ÇK m. 2, f. 6). Ancak tacirlerin tacir olmayan kişiler için basılan çeki düzenlemesi halinde geçersizlik müeyyidesi söz konusu olmayacaktır (Helvacı, 2009:243).

ÇK m. 2, f. 3’ün ifadesinden ve ÇK m. 2, f. 11’de geçen “tacirlere özgü çek hesabı açtıranlar” ibaresinden esnaf ve sanatkarların da tacir çeki hesabı açtırabilecekleri anlaşılmaktadır.

Çek hesabı sözleşmesinin bulunmaması, çekin geçerliliğini etkilemeyeceği öngörülmüştür (TTK m. 783, f. 1). Ancak çekin kurucu zorunlu unsurlarına eklenen seri numarası ve karekoddan sonra alelaide bir kağıt üzerine çek keşide edilip edilemeyeceğinin yeniden tartışılması gerekir. Kanaatimizce, seri numarası ve karekod kullanmak sadece bir unsur olmanın ötesinde bir iletişim sistemene dahil olarak bilgi sağlama yükümlüğünü ifade ettiğinden adi kağıda çek keşidesi hukuken mümkün değildir (Bu konuda bkz. Oğuz, 2014: 37). Böyle bir durumda çekin unsurlarını içeren alelaide yazılı belge ancak nitelikli havale olarak kabul edilebilir (TTK m. 780, f. 1-b).

1.2.Karşılıksız İşlemi Yapılması

Çek hesabı sahibi, çek karşılığını ilgili banka şubesindeki hesapta bulundurmakla yükümlüdür. Çek hesabı sahibi tüzel kişi ise o durumda çek karşılığını ilgili banka şubesindeki hesapta bulundurmakla mali işleri yürütmekle görevli olan organın üyesi kişi, böyle bir görevlendirme yapılmamış ise yönetim organında bulunan tüm kişiler sorumludur. Hakkında çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararı verilen kişiler yasaklılık süresi boyunca anonim, limited ve paylara bölünmüş komandit şirket yönetim organında görev alamazlar (ÇK m. 5, f. 2). Böyle bir görevde iseler bu görevde seçtikleri sürenin sonuna kadar kalabilirler. Ancak bu hükmü “suç ve cezanın şahsiliği ilkesiyle” bağdaştırmak güç görünmektedir (Kendigelen, 2006: 183; Helvacı, 2009: 237).

Yetkili hamil, çeki hesabın bulunduğu muhatap banka şubesine ibraz ettiğinde karşılığı bulunan çek VKN tespit edildikten sonra ödenir (ÇK m. 3, f. 1). “Karşılıksızdır” işlemi banka tarafından ödenmekle zorunlu olan tutar düşüldükten sonra karşılıksız kalan tutar açık bir şekilde çekin arka yüzüne yazılmak suretiyle yapılır. Buna ek olarak çekin arka yüzüne ibraz tarihi, hesap durumu, bankanın ödediği tutar ile ibraz eden kişinin adı yazılır ve ibraz eden kişi ile birlikte banka yetkilisinin imzalamasıyla karşılıksız işlemi yapılır. Hamilin, imzalamaktan kaçınması halinde karşılıksız işlemi yapılmaz (ÇK m. 3, f. 4).

Hamilin kısmi ödemeyi kabul edip etmemesine göre çek aslının kalacağı taraf belirlenir. Muhatap bankanın ödemekle yükümlü olduğu tutar hamil tarafından kabul edilirse, çek aslı bankada kalır (ÇK m. 3, f. 5). Hamile çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi verilir.

Hamil ödemekle yükümlü olunan tutarı kabul etmezse, o durumda karşılıksız işlemi yapılan çek aslı hamilde kalır. Banka çekin ön ve arka yüzünün onaylanan fotokopisini saklamak üzere alır (ÇK m. 3, f. 6).

2. Kayıt Dışı Ekonominin Denetim Altına Alınması

Çek Kanununun amaçlarından birisinin de kayıt dışı ekonominin denetim altına alınması önlemlerine katkıda bulunma olduğu belirtilmiştir (ÇK m. 1, f. 1). Buna ilişkin olarak bankalara hamiline çek yapraklarının matbu basılması zorunluluğu ile birlikte aksi davranış sergileyenlerin Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) ve Cumhuriyet savcılığına bildirim yükümlülüğü getirmiştir.

3. Çek Hamillerinin Korunması

Çek hamillerinin korunması maksadıyla yapılan en etkili düzenleme “karşılıksız çek” keşide edilmesinin cezai sonuçlara bağlanmış olmasıdır. Bunlar karşılıksız çek keşide edilmesinin suç olarak düzenlenmesi, karşılıksız çek keşide eden kişiye çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının getirilmesi ve nihayet karşılıksız çek keşide eden kişinin bir şirketin yönetim veya temsili ile ilgili bir görev alması halinde bu tüzel kişiye de çek hesabının açılmasının yasaklanmasıdır.

Bu kapsamda bankalara, çek hesabının açılmasından başlayarak ibrazından sonrasına kadar bir dizi yükümlülük getirilmiştir. Bu yükümlülükler, hamilin korunması amacı yanında kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması ve vergi kaçakçılığını önlemeye yöneliktir.

3.1.Genel Hükümlerle Getirilen Koruma

Çek, yukarıda ifade edildiği üzere mahiyeti itibariyle ibrazında ödenmesi gereken bir ödeme vasıtası olduğundan kambiyo senedi değildir (TTK m.795, f. I). Ancak, Türk hukukunda çek TTK’da poliçe ve bono ile birlikte kambiyo senedi sayılarak ve çek hamillerinin İcra İflas Kanununda kambiyo senetleri hakkında takip yolundan faydalandırılmak suretiyle kambiyo senedi olarak kabul edilmiştir. Ayrıca İcra İflas Kanununda, icra memuruna takip talebini düzenlemeden takibe konu çekin gerçek olup olmadığı konusunda bir inceleme yükümlüğü getirirken, çek hamiline Banka tarafından verilen çekin ön ve arka yüzünün onaylanmış fotokopisiyle kambiyo senetleri özgü takip yolundan faydalanmasına yasal imkân sağlanmıştır (ÇK m. 3, f. 3).

3.2.Özel Hükümlerle Getirilen Koruma

Karekodlu çekin lehtar çekini en geç ibraz tarihine kadar “Karekod Okutma ve Bilgi Paylaşım Sistemi’ne” kaydeder (ÇKUIT m. 7). Karekodlu çekin bu sisteme kaydedilmesinden sonra çek düzenleyen tüzel kişinin temsilcilerinde meydana gelen değişiklikler, çek hesabı sahibi tüzel kişinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz (ÇK m. 3, f. 10).

İleri tarihli çek uygulamasının kabul edilmesiyle birlikte, tüzel kişilerde çek keşide yetkisine sahip temsilci veya organların değişmesi nedeniyle ibraz edildiği tarihte aynı çekin yetkisiz kişi tarafından imzalandığı görünümü ortaya çıkmaktadır. Kanun koyucu benzer bir durumda çekin tedavüle çıkmasından sonra düzenleyenin ölümü, ehliyetini kaybetmesi veya iflasının çekin geçerliliğini etkilemeyeceğini düzenlemiştir (TTK m. 800).

3.2.1. Bankalara Getirilen Yükümlülükler

ÇK ile bankalara çek hesabı açılması ve çek verilmesi konusunda basiretli ve özenli davranma yükümlülüğü ile birlikte bildirim yükümlülüğü de getirilmiştir. Burada 6762 sayılı TTK m. 320’de düzenlenen basiretli bir idareci gibi davranma yükümü yerine 6108 sayılı TTK m. 369 düzenlenen tedbirli bir yönetici gibi davranma ilkesi getirilmiştir. Bu nedenle, buradaki basiretli ve özenli davranmayı tedbirli bir yönetici gibi davranma olarak anlamak gerekir.

Kanun koyucu, bankalara çek basma konusunda imtiyazlı bir görev vermiştir (ÇK m. 2, f. 5). Bankalar, çekleri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından Resmi Gazetede yayınlanan “Çek Defterlerinin Baskı Şeklini Düzenleyen Tebliğ’e” uygun şekilde basmakla veya bastırmakla yükümlüdürler (ÇK m. 2, f. 6). Çek defteri basmak veya bastırmakla yetkili kılınanlar dışında bu işi yapanların hapis ve adli para cezasıyla cezalandırılacakları tanzim edilmiştir(ÇK m. 7, f. 8).

Bankalara getirilen zorunlu ödeme tutarı, hesap sahibi ile banka arasında kanun hükmüyle kurulan gayri nakdi kredi ilişkisidir. Ödemekle zorunlu tutarın getirilmesindeki amaç, bankaları çek hesabı açarken daha dikkatli bir araştırma yapmaya sevk etmektir. Bu düzenleme ile çek hesabı müşterisi hakkında gerekli istihbaratı yapmadan verilen çekin karşılıksız çıkması halinde banka bu olumsuz sonucu ödemekle zorunlu olduğu kısmı ödemek suretiyle paylaşmış olmaktadır.

Bununla birlikte, tacir olarak basiretli davranma yükümlülüğü olan bankalara çek hesabı açmadan önce çek hesabı açılması talebini yapan müşterisi hakkında araştırma yapma yükümlülüğü getirilmiştir. Ancak bankanın araştırma yapma yükümlülüğünü hangi kriterlere göre yapacağı konusunda bir düzenleme yapılmamıştır (Helvacı, 2009:241). Banka bu araştırmaya çek hesabı açılmadan önce TCMB sicil kayıtları, fotoğraflı nüfus cüzdanı, pasaport veya sürücü belgesi örnekleri, yerleşim yeri belgeleri, vergi kimlik numarası, ticari sicil kayıtları, esnaf ve sanatkar sicil kayıtları bilgi ve belgelerini müşteriden talep ederek başlar. Bu araştırmanın iki bölümünü ise bizzat yapması gerekir. Bunlardan ilki, çek hesabı açtırmak isteyen kişinin “yasaklı” olup olmadığını araştırmaktır (ÇK m. 2, f. I). Bu araştırmayı kendisine açık olan Risk Merkezi kayıtları ile TCMB sicil kayıtlarına bakmak suretiyle yapar (ÇK m. 2, f. II). Diğeri ise, basiretli bir tacir olarak çek hesabı açılması talep eden kişinin ekonomik ve sosyal durumu hakkında özenli bir araştırma yapmaktır (Dirican, 2007:521).

Tüzel kişilerin gerçek kişi ortakları ile her ikisinin etkisi altında bulunan gerçek kişiler adına açılmış çek hesaplarının tüzel kişiye ait olduğu kabul edilir (ÇK m. 4, f. 2). Bu hüküm gereğince, banka böyle bir emare tespit etmesi halinde, bunu GİB’e bildirmekle yükümlüdür.

Bankalar, hamiline yazılı çekler ile üzerinde VKN bulunmayan çeklerle ilgili bilgilerin de GİB’e bildirilmesi konusunda sorumlu tutulmuşlardır (ÇK m. 4, f. 1).

Bankalar, matbu hamiline çek yaprağı kullanmadan hamiline keşide edilen çeklerin varlığından haberdar olmalarından itibaren bir hafta içinde bu durumu GİB’e ve Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmekle yükümlüdürler (ÇK m. 4, f. 3). Aksi takdirde, Cumhuriyet savcısı tarafından matbu hamiline çek yaprağı kullanılmadan keşide edilen her bir çek yaprağı için çeki düzenleyene idari para cezası verilir (ÇK m. 7, f. 9).

Ayrıca bankalar, çek hesabı sahibi gerçek ve tüzel kişileri açılış tarihi itibarıyla ve çek hesabı sahibi tüzel kişi ise çek düzenlemeye yetkili gerçek kişilerin isimlerini sisteme kaydetmekle görevlendirilmiştir (ÇKUİT m. 7).

Bankaların nitelikli havale ilişkisinde sadece havale ödeyicisi görevi bulunmaktadır (TTK m. 780, f. 1-a). Ancak, ÇK ile bankaya yüklenen zorunlu ödeme sorumluluğu sonucunda hukuken doğru olmayan bir şekilde, bankalar kambiyo ilişkisinin içine çekilmiştir (ancak bunu kanuni borcu ödeme yükümlülüğü olarak yorumlanması gerektiği konusunda bkz. Kendigelen, 2006:184; Helvacı, 2010: 248).

3.2.2. Kaynak Kuruluşlara Getirilen Yükümlülükler

Adalet Bakanlığı da kaynak kuruluş olarak çek ilişkisine dâhil edilmiştir.

Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı kararına ilişkin bilgiler güvenli e-imza ile imzalandıktan sonra Adalet Bakanlığı tarafından Adalet Bakanlığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla MERSİS ile bankalara duyurulmak üzere Risk Merkezine bildirilir (ÇK m. 5, f. 8). Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırılması halinde paralel bir şekilde işlem yapılır (ÇK m. 6, f. 3).

3.2.3. Çek Hesabı Sahibinin Yükümlülük ve Sorumlulukları

Çek hesabı sahibin en önemli sorumluluğu, çek karşılığını banka hesabında bulundurmadır (ÇK m. 5, f. 2). Karşılıksız çek düzenleme suçundan ceza verilebilmesi için çek keşide eden kişi ile hesapta karşılığını bulundurma yükümlü olan kişi aynı olması gerekir. Bu nedenle, kanun koyucunun gerçek kişilerin temsilci veya vekil atamak suretiyle çek keşide edilmesini yasakladığı söylenebilir. Bu konudaki kararlılık ise gerçek kişinin temsilcisi veya vekilinin çek düzenlemesi halinde, bu çekten dolayı hukuki ve cezai sorumluluğun çek sahibine ait olacağı düzenlenerek gösterilmiştir (ÇK m. 5, f. 3).

3167 sayılı Kanun ile getirilen “Karşılıksız çek düzenleme suçu” ceza hukuku alanında iken 5941 sayılı Kanun ile kabahat olarak düzenlenmiştir. (Bu konuda değerlendirme için bkz. Boyacıoğlu/Dülger, 2011: 319-330). Bu değişikliğe gerekçe olarak Anayasa’nın 38. maddesinin 8. fıkrasında düzenlenmiş olan “Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz.” hükmü gösterilmiştir.

Çek hamili, karşılıksız işlemi yapılan çek keşidecisi hakkında icra mahkemesine şikâyetle bulunabilir. Bu durumda icra mahkemesi ibraz tarihinde çek karşılığını hazır bulundurmayan çek hesabı sahibine her bir çek yaprağı için adli para cezasıyla birlikte çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı verebilir (ÇK m. 5, f. 1). Çek hesabı açma ve çek düzenleme yasağı süresi en çok 10 yıl sürebilir. Bu 10 yıllık sürenin sonunda, karşılıksız çek keşide eden kişi hakkındaki yasağın kendiliğinden kalkar. Karşılıksız çek düzenleme suçu nedeniyle ön ödeme, uzlaşma ve hükmün geri bırakılmasına ilişkin hükümler uygulanmaz (ÇK m. 5, f. 10). Bu idari karara karşı Kabahatler Kanununda düzenlenen yasa yollarına gidilebilir. İcra mahkemesi tarafından idari kararla verilen idari para cezası ödenmemesi durumunda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun gereğince doğrudan hapis cezasına çevrilir (ÇK m. 5, f. 11).

ÇK’nın hamilleri korumaya yönelik olduğu, failin karşılıksız çek düzenleme suçundan etkin pişmanlık hükümlerinden faydalandırılmasında da görülmektedir (ÇK m. 6). Keşideci bu haktan hakkında şikâyetin başladığı andan itibaren mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonra dahi faydalanabilir. Bu yönüyle ÇK’da “hükmün kesinleşmesine kadar şikâyetten vazgeçilebilir” (TCK m. 73, f. 4) kuralına bir istisna getirilmiştir (Aslan/Kayançiçek, 2010:525). Bu hükümden çekin bedeli ile birlikte ibraz gününden itibaren 3095 sayılı Kanuna göre hesaplanacak faizi ödeyen karşılıksız çek keşide eden kişi faydalanacaktır. Bu kişi etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanarak çek düzenleme ve çek hesabı açma hakkına yeniden kavuşacaktır. Çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağının kaldırıldığı yasağın koyulma yöntemine paralel bir şekilde MERSİS ile bankalara duyurulmak üzere Risk Merkezine bildirilir ve ilan edilir (ÇK m. 6, f. 1-b).

4. Çeklerde Karekod Uygulaması

Ülkemizde CYK ve mehz hükümlerden farklı olarak getirilen son geçerlilik unsurlarından birisi de seri numarası (TTK m. 780, f. 1-g) yanında karekod (TTK m. 780, f. 1-h) kullanma mecburiyetidir. Çeklerde karekod uygulaması, üzerinde karekod bulunan çekler ile bilgilerin girildiği karekod okutma ve paylaşım sistemi üstünden yapılır.

4.1.Karekod Okutma ve Paylaşım Sistemi

5411 sayılı Bankacılık Kanununun (BankK) m. ek-1, f. 11 uyarınca Bankalar Birliği Risk Merkezi tarafından TTK m. 780’deki verilere ulaşılmasını sağlayacak karekod okutma ve paylaşım sistemi kurabilir (Çeklerde Karekod Uygulamasına İlişkin Tebliğ/ÇKUİT m. 3, f. 1-ç). Lehine karekodlu çek düzenlenen çek hamili, teslim aldığı çeki en geç ibraz tarihine karekod

okutma ve paylaşım sistemine kaydeder (ÇKUİT m. 7). Çekin bu sisteme erken kaydedilmesiyle, tüzel kişi hesaplarından keşide edilen çeklerde çek düzenlemeye yetkili kişilerin sonradan değişimine karşı hamil bu sisteme kayıtla hukuki bir korumaya kavuşmaktadır.

4.2.Karekod

Karekod çekin geçerlilik unsurlarından biri olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, karekod unsurunu içermeyen senet, çek sayılmayacaktır (TTK m. 781, f. 1). Ancak, 5411 sayılı BankK'ya tabi olmayan yurt dışında bulunan bankalar tarafından bastırılan çeklerde TTK m. 780'in 1. fıkrasının g bendinde belirtilen seri numarası ile h bendinde belirtilen karekodun bulunmaması geçerliliğini etkilemeyecektir (TTK m. 781, f. 3).

Çek hamili karekod ile karekod okutma ve bilgi paylaşım sistemi üzerinden çek ile çek hesabı sahibine ve düzenleyenlere ilişkin çek raporuna erişim sağlayabilir(TTK m. 781, f. 2).

Teknik olarak karekod, dikdörtgen veya kare olarak basılan, ISI/IEC 16022 *International Symbology Specification-Data Matrix* EEC 200 versiyonunu esas alan TTK m. 780, f. 2'de sayılan bilgilere erişilmesine ve bunların raporlanmasına olanak sağlayan iki boyutlu barkot olarak tanımlanmıştır (ÇKUİT m. 3, f. 1-b).

İki boyutlu barkod olarak tanımlanan karekod vasıtasıyla Karekod Okutma ve Paylaşım Sistemi üzerinden çek raporundaki bilgiler üç grupta tasnif edilebilir. Bunlardan ilki, muhatap banka çek hesabı sahibinin ticaret unvanı ile hesap sahibinin çek hesabı bulunduğu banka sayısı ile (ÇKUİT m. 4, f. 1-a, d). çek yapraklarının ödenmesinde tedbir kararı olup olmadığına ilişkin bilgidir (ÇKUİT m. 4, f. 1-m) İkincisi çek ile ilgili olarak seri numarası (ÇKUİT m. 4, f. 1-b), çek hesabı sahibi tarafından bankalara teslim edilen ile ibraz edilmemiş çeklerin adet ve tutarı (ÇKUİT m. 4, f. 1-f), ibraz edilen ve ödenen ilk ve son çekin ibraz tarihleri ile ödenen son çekin ibraz tarihi (ÇKUİT m. 4, f. 1-ğ, h, ı), son 5 yılda ibrazında ödenen çeklerin sayısı ve tutarı (ÇKUİT m. 4, f. 1-g), karşılıksız işlemi göre ödenmemiş çeklerin adedi (ÇKUİT m. 4, f. 1-i) ve tutarı ile sonradan ödenen çeklerin adedi ve tutarı (ÇKUİT m. 4, f. 1-j) ve "karşılıksızdır" işlemi gören son çekin ibraz tarihidir (ÇKUİT m. 4, f. 1-k).

Üçüncüsü çek hesabı sahibinin adı soyadı, ticaret unvanı varsa ticaret siciline tescil edilen yetkililerin adı ve soyadı (ÇKUİT m. 4, f. 1-c, ç) ile çek hesabı sahibi sermaye şirketi ise, hakkında iflas veya iflasın ertelenmesi kararı bulunup bulunmadığı hakkında bilgidir (ÇKUİT m. 4, f. 1-n).

5. Değerlendirme

Türk kanun koyucusu çekin değişimine yönelik olarak özel kanunlardan önce çek hamillerinin korunması konusunda TTK'da çeki kambiyo senedi sayarak ve çeki kambiyo senetleri özgü takip usulünden faydalandırarak ilk adımları atmıştır. Devamında çek hamillerinin aldığı çeklerin karşılıksız çıkması neticesinde mahkemeler bu durumu dolandırıcılık olarak kabul edip buna göre ceza tertip etmeye başlamışlardır (Helvacı, 2009:230). Bu durum bir süre sonra yerleşik içtihat haline gelmiştir. Bu gelişmeden sonra çeklerin ödenmemesinin ekonomide yarattığı rahatsızlıkla çek hamillerinin korunması amacıyla özel çek düzenlemelerine gidilmiştir. Bu düzenlemelerde bazen TTK hükümlerine aykırı hükümler de kanunlaştırılmış ve bunlar aşağıdaki şekilde bazı eleştirilere neden olmuştur.

Doktrinde çek, tamamen bir özel hukuk müessesesi iken özellikle 5941 sayılı ÇK ile çek kullanımına getirilen hükümler sebebiyle kamu hukuku ağırlıklı müesseseye dönüştürülmesi eleştirilere neden olmuştur (Kendigelen, 2006:178; Helvacı, 2009:251; Doğan, 2010;41; Yasan, 2012: 95).

Diğer bir eleştiri ise Türkiye Cumhuriyeti'nin CYK'nın tarafı olan diğer ülkelerin de olduğu gibi çekin ibrazında ödeneceğine yönelik hükme bağlı kalması zorunluluğu nedeniyle çekin bir

ödeme aracı olduğu kabulünden ayrılması noktasına dayanmaktadır. Bu noktadan hareketle, çekin bir ödeme aracı olarak muhafaza edilmesinde uluslararası sözleşmeler kapsamında fayda bulunduğu ifade edilmektedir. Dolayısıyla, ÇYK'nın tarafı olarak öncelikle bu sözleşmeden doğan yükümlülüklerden ve ortak uluslararası uygulamadan ayrılmamak gerekir (Kalpsüz, 1981:61).

Gerçek kişi çek hesabı sahibi, verdiği özel yetki ile üçüncü kişileri çek hesabı açma konusunda yetkili kılabilirken, çek keşide etme konusunda yetki vermesi yasaklanmıştır (ÇK m. 7) Bu kısıtlama Türk Borçlar Kanununda düzenlenen temsilin genel ilkelerine (m. 32-40) ve özellikle poliçeye ilişkin TTK m. 590 hükmüyle çatışmaktadır (Topçuoğlu, 2010:153). Ancak karşılıksız çek keşide edilmesinin bir suç olarak tanzim edilmesi sebebiyle, karşılığı olmadığını bilmeden çek keşide eden vekil, çek hesabı sahibinin cezalandırılmasına neden olabilir (ÇK m. 5, f. 3).

Suç genel teorisinde amaç, ceza tipe uygun kanuna aykırı fiili işleyen kişiyi cezalandırmak suretiyle bozulan kamu düzenini yeniden tesis etmektir. Oysa, karşılıksız çek düzenleme suçunda maksat çek hamilini korumaya yönelmiştir.

ÇK'ya göre kısmi ödemeyi kabul edip etmeme konusu hamilin takdirine bırakmış iken TTK hükümlerin de göre ise hamil kısmi ödemeyi reddedemez (TTK m. 709, f. 2).

Kural olarak çek görüldüğünde ödenir. Buna aykırı herhangi bir kayıt yazılmamış sayılır (TTK m. 795, f. 1). Düzenleme günü olarak gösterilen tarihten önce ibraz edilen çekin, ibrazında ödenmesi gerekir (TTK m. 795, f. 2). Ancak kanun koyucu ÇK'da 31.12.2017 tarihine kadar çekin keşide edildiği tarihten önce çekin ibraz edilmesini geçersiz bir ibraz olarak kabul etmiştir (ÇK geçici m. 3, f. 5). Bu hüküm doktrinde haklı olarak bu düzenlemenin çekin ödeme aracı olma fonksiyonunu zayıflattığı, çek keşidecilerini menfaatlerini korumaya çalışırken hamillerin menfaatlerinin göz ardı edildiği gerekçeleriyle eleştirilmiştir (Teoman, 2010:150; Bahtiyar, 2013: 54). Bu düzenleme ile aksi bir işlem yapılması durumunda, TTK m. 818'de TTK m. 710, f. 2'ye atıf bulunmadığı için muhatap bankanın çekin ibraz tarihinden önce ödemesi halinde poliçede geçerli olan vadeden önce ödemediği doğan tehlikenin ödeyene ait olacağı ilkesinin kıyasen uygulanması gerektiğini söyleyebiliriz.

Öte yandan, ÇK'da kaynak kuruluş olarak adlandırılan Adalet Bakanlığı ve bankaların sisteme verilerin eksik veya hatalı girişinden kaynaklan zarardan doğacak sorumluluklarının ne olacağı konusunda bir düzenleme de bulunmamaktadır. Kanaatimizce, yanlış veya hatalı bilgi girişinden dolayı bu kaynak kuruluşlar haksız fiil hükümlerine göre sorumlu olmaları gerekir (Türk Borçlar Kanunu/TBK m. 49).

Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti, ÇYK ve mehzaz Kanundan farklı olarak kendi piyasasında ortaya çıkan ihtiyaçlara uygun bir şekilde çekin 6 zorunlu unsurunu koruyarak bir takım değişikliklere uğratmıştır. Bu değişikliklerin bir kısmı belirli bir zaman aralığı ile sınırlandırılmıştır. Örneğin, 31.12.2017 tarihine kadar çekin üzerinde yazılı düzenleme tarihinden önce ibraz edilmesi halinde geçersizlik yaptırımına bağlamıştır (ÇK geçici m. 3, f. 5). Diğer değişiklikler çekin geçerlilik unsurlarına yeni eklemeler yapılması dışında çek ve çeki düzenleyenle ilgili bilgilerin karekod okutma ve paylaşım sistemi üstünden hamillere açılmış olmasıdır.

Çekin geçerliliğine ilişkin düzenlemeler genel hüküm mahiyetinde olan TTK'da bulunduğu ve ÇK'da yapılan düzenlemelerin özel hüküm mahiyetinde olduğu ÇK m. 1, f. 2'de yapılan atıfla ortaya konmuştur. Bu kapsamda, tarafların menfaatleri değerlendirildiğinde, TTK'da düzenlenen hükümlerin çek keşidecisini, ÇK'da yapılan düzenlemelerin ise ağırlıklı olarak hamili koruma amacına yöneldiği söylenebilir. Bununla birlikte, TTK m. 814'te sonradan

31.01.2012 tarihli 6273 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler ve rızası hilafında elinden çıkan çeki ödemekten men hakkı veren 6267 sayılı TTK m. 711, f. 3'ün kaldırılması hamili, keşide tarihinden önce ibrazın yasaklanmasının da keşidecinin haklarını korumaya yönelik olduğu söylenebilir.

Bu düzenleler birlikte değerlendirildiğinde Türk hukukunda çekin mehaz düzenlemedeki asgari zorunlu unsurları koruyan, Türkiye içinde ibraz edilen çekler için mehaza ilave iki zorunlu unsur eklenmesiyle kendine özgü yeni bir çek tipi ortaya çıkmıştır. Bu gerekçeyle doktrinde haklı olarak bu çek tipi için “*sui generis çek*” nitelenmesi yapılmaktadır (Narbay, 2010:95).

ÇK, TTK'da düzenlenmiş olan çekin zorunlu unsurlarını koruyup değiştirmeyen, ancak ülke içinde çekin kullanımında geçerliliğini etkileyen yeni iki unsur ekleyen, daha çok çekin kullanımı ve hamili koruma ile tedavül güvenliğini sağlamayı amaçlayan özel bir yasadır (ÇK m. 1, f. 2). ÇK ile yapılan değişiklikler ile Türkiye CYK'dan ve buna taraf olan ülkelerin uluslararası çek uygulamasından uzaklaşmıştır.

Kanun koyucu, çekin baskı şeklini düzenlemekle birlikte basılan çek yaprağına bir hukuk sonuç bağlamamıştır. Ancak çek hesabı açma sözleşmesine dayanarak basılan çek yapraklarının hesap sahibine teslim edilmesine hukuki sonuç bağlamıştır. Basılmış olan çek yapraklarının her biri için banka ile çek hesabı sahibi arasında çek yapraklarının banka tarafından verildiği anda geri dönülemez gayri nakdi kredi ilişkisi doğduğu kabul edilmektedir. Bu itibarla, banka tarafından bastırılıp teslim edilen her bir çek yaprağı unsurları tam ve hesap sahibi veya temsilcisi tarafından imzalanmış olan çek ödenmemesiyle birlikte devredilebilir garantiye dönüşmektedir.

Mehaz kanundan farklı olarak 31.01.2012 tarihli 6273 sayılı Kanun ile TTK m. 814'te yer alan 6 ay ibaresi 3 yıl olarak değiştirilerek, hamilin korunması güçlendirilmiştir.

Çekin geçerli sayılması için aranan zorunlu unsurlarının sayısında çekin yurtiçinde veya yurt dışında basılıp teslim edilmesine bağlı olarak değişiklik söz konusudur. Çekin basıldığı tarih ve karekod yurt içinde BankK'ya tabi bankalar tarafından bastırılan çekler için zorunlu unsur iken yurt dışında bulunan BankK'ya tabi olmayan bankalar tarafından bastırılan çekler için zorunlu unsur değildir.

Ayrıca, çeke ve çekle ödemeye itibar kazandırma ve hamillerin korunması amacına yönelik olması gereken “5941 sayılı ÇK'nın” içinde kamu hukuku karakterli mali hukuk hükümleri barındırması bu Kanunun başlığını dahi tartışılır hale getirmiştir.

Kaynakça

- Arslan, Çetin./Kayanççek, Murat, (2010). 5941 sayılı Çek Kanunu Şerhi, Ankara: Sözkese Matbaacılık.
- Bahtiyar, Mehmet (2013). 5941 sayılı Çek Kanunu Açısından İleri Tarihli Çek, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. I, S. 2; Aralık 2013, s. 47-57.
- Boyacıoğlu, Cumhur./Dülger, İbrahim, (2011). The Evaluation of Latest Developments in Turkish Check Law From Civil and Criminal Points of View, International Journal of Arts & Sciences, 4(22), 319-330.
- Bozer, Ali, Göle/Celal, (2013). Kıymetli Evrak Hukuku, 3. Bası, Ankara: Batider.
- Donay, Süheyl, (2010), Yeni Çek Kanunu Hakkında Görüşler, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Mart-Nisan 2010, (67-68) 172-194.
- Doğan, Fatih Beşir, (2010), 5941 Sayılı Çek Kanununa Göre Yeni Çek Türleri, Terazi Hukuk Dergisi, S. 43, Kasım 2010, (41-61).

- Dirican, Gökhan, (2007). Bankanın Çek Hesabı Açması-Çek Karnesi Vermesi ve Bu işlemlerden Doğan Sorumluluğu, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, İstanbul, (518-528).
- Eriş, Gönen, (2014) Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak, Ankara: Seçkin Yayıncılık A. Ş.
- Kendigelen, Abuzer, (2006). Çek Kanunu Tasarısı Taslağının Hukuki Açından Değerlendirilmesi, Hukuki Perspektifler Dergisi, S. 8, 2006, s. 177-186.
- Kendigelen, Abuzer, (2007). Çek Hukuku, 4. Baskı, İstanbul: Arıkan Yayıncılık.
- Kalpsüz, Turgut/Çelebican, Gürkan./Erem, Faruk, (1974). İktisadi ve Hukuki Yönden Çek, Ankara: Türkiye Bankalar Birliği.
- Kalpsüz, Turgut, (1981). Çek Hukukuna İlişkin Bazı Meseleler Hakkında Yargıtay Kararlarının Tahlili, Çek Hukukunda Gelişmeler Sempozyumu (18-19 Aralık 1981) Batider, Aralık 1981, C. XI,(2) 37-62.
- Karayalçın, Yaşar, (1970). Ticaret Hukuku III, Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), Ankara: Sevinç matbaası.
- Kırca, İsmail, (2010). 5941 Sayılı Çek Kanunu, Konferans (22 Ocak 2010), Ankara: Batider.
- Kıncıoğlu, Naci, (1999). Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Narbay, Şafak, (2010). 5941 Sayılı Çek Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Bunların Değerlendirilmesi, Terazi Hukuk Dergisi, S. 43, Mart 2010, (65-97).
- Helvacı, Mehmet, (2009). Çek Kanunu Tasarısı'nın Genel Olarak Değerlendirilmesi, Batider, (Aralık 2009), C. XXV, S. 4 (Prof. Dr. Reha Poroy'un Anısına Armağan), s. 239- 251.
- Oğuz. Sefer, (2014). Zayi Edilen Boş Çek Yapraklarının Mahkeme Tarafından İptaline Karar Verilip Verilemeyeceği Üzerine Bazı Düşünceler" Bankacılar Dergisi, S. 90, Eylül 2014, s. 33-50.
- Öztaş, Fırat, (1997). Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Bası, Ankara: Turhan Kitapevi.
- Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal, (2013) Kıymetli Evrak Hukuku Esasları 5941 sayılı Çek Kanununun Yorumu ile Gözden Geçirilmiş 21. Baskı, İstanbul: Vedat kitapçılık.
- Teoman, Ömer, (2010). Çek Hukukunda 5838 sayılı Yasa İle Yapılan Değişiklikler, Tüm Makalelerim C.III, 2002-2010, İstanbul.
- Topçuoğlu, Metin, (2010). Yeni Çek Kanunu Çerçevesinde Çeklerde Gerçek Kişilerin Temsili ve Temsilin Sonuçları, Batider, C. XXVI, (4), 135-154.
- Ülgen, Hüseyin./Helvacı, M./Kendigelen, Abuzer./Kaya, Aslan, (2013) Kıymetli Evrak Hukuku, 7. Bası, İstanbul: onikilevha Yayıncılık.
- Yasan, Mustafa, (2012). 6273 sayılı "Çek Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'un İncelemesi, Batider, Haziran 2012, C. XXVIII, (2) 95-136.